

การดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว

คดีอาญา ได้แก่ คดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำฝ่าฝืนข้อห้ามของกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำดังกล่าวนั้นเป็นความผิดและมีบทลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับความผิดและโทษซึ่งกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งอาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นๆ ซึ่งมีโทษในทางอาญา หรือที่พูดกันว่า ฟ้องให้ติดคุก หรือรับโทษอื่นๆ ในทางอาญา

คดีอาญาเป็นคดีที่เมื่อเกิดขึ้นจะกระทบกระเทือนถึงความสงบสุขของสาธารณชนในบ้านเมือง เช่น มีการฆ่าคนตายเกิดขึ้น มีการใส่ร้ายป้ายสี หมิ่นประมาทขึ้น มีการชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์กันเกิดขึ้น ตัวอย่างคดีที่พบบ่อย ได้แก่ คดีทำร้ายร่างกาย คดีลักทรัพย์ คดีชิงทรัพย์ คดีปล้นทรัพย์ คดีฆ่าคนตาย คดีประมาททำให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต คดีรับของโจร เป็นต้น

โทษทางอาญา มีอยู่ ๕ สถาน คือ

๑. ประหารชีวิต จำเลยจะถูกดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย
๒. จำคุก จำเลยจะถูกจองจำไว้ในเรือนจำ การคำนวณระยะเวลาจำคุกจะนับวันเริ่มจำคุกรวมเข้าด้วย และนับเป็น ๑ วันเต็ม โดยไม่คำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ถ้าระยะเวลาจำคุกกำหนดเป็นเดือนก็นับ ๓๐ วัน เป็นหนึ่งเดือน ถ้ากำหนดเป็นปีก็คำนวณตามปีปฏิทินในกรณีที่จำเลยถูกต้องซึ่งอยู่ก่อนวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้นำมาหักออกจากโทษจำคุกด้วย
๓. กักขัง จำเลยจะถูกกักขังไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้แต่ไม่ใช่ที่เรือนจำ
๔. ปรับ ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดนับแต่วันที่ศาลพิพากษา จะถูกยึดทรัพย์สินหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่หากศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจะไม่ชำระค่าปรับ ศาลอาจสั่งให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับไปก่อนก็ได้ โดยการกักขังแทนค่าปรับจะถืออัตรา ๕๐๐ บาทต่อวัน และหากจำเลยเคยถูกคุมขังมาก่อนไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวนหรือชั้นศาล ศาลจะนำวันที่จำเลยถูกคุมขังมาหักออกด้วย
๕. ริบทรัพย์สิน เป็นโทษที่กระทำแก่ทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้เป็นของกลาง

หมายเหตุ กรณีที่ขณะกระทำความผิดจำเลยมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีห้ามมิให้นำโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตมาบังคับใช้แก่จำเลย หากจำเลยได้กระทำความผิดในคดีที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปี และในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับไม่ว่าจะมีโทษจำคุกด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ชำระค่าปรับ ห้ามมิให้ศาลสั่งกักขังเด็กหรือเยาวชนแทนค่าปรับ แต่ให้ศาลส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี

การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ศาลเยาวชนและครอบครัวจะรับฟังรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนประกอบการพิจารณา พิพากษาคดี โดยศาลจะคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับการศึกษา สอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษและในการพิพากษาคดีนั้นศาลจะคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกาย และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกันก็ตาม

การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

ตามปกติแล้ว ผู้มีอำนาจยื่นฟ้องคดีอาญา ได้แก่ ผู้เสียหายและพนักงานอัยการ แต่สำหรับกรณีที่ถูกกระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ และศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนว่าคดีมีมูลที่จะฟ้องร้องหรือไม่ โดยในคดีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องเอง ต้องยื่นฟ้องภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หากไม่ต้องการยื่นฟ้องเอง ก็ยังต้องร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือนเช่นกัน พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินคดีต่อไปให้ได้ มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความฟ้องร้อง

การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพราะได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนเองได้ โดยยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น และยื่นก่อนเริ่มสืบพยานหรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑

การจับกุมเด็กและเยาวชน

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเด็ก ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชน การจับกุมเยาวชนจะจับกุมโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ เว้นแต่

๑. เยาวชนได้กระทำความผิดซึ่งหน้า
๒. เมื่อพบเยาวชนมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า เยาวชนน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น
๓. เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับเยาวชน แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้
๔. เป็นการจับเยาวชนที่หนีหรือที่จะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว)

วิธีการในการจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชน เจ้าพนักงานต้องปฏิบัติ ดังนี้

๑. ต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
๒. ไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน
๓. ห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลอื่น
๔. มิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนหรือบุคคลอื่น

การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนเพื่อตรวจสอบการจับ

ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมายังศาลเพื่อตรวจสอบการจับทันทีภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ ไม่ให้นับเวลาเดินทางตามปกติจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาล

การตรวจสอบการจับโดยศาล

๑. ตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่
๒. ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย
๓. ตรวจสอบว่ามีการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลภายใน ๒๔ ชั่วโมง หรือไม่
๔. การปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
๕. การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป

การควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนหลังจากการตรวจสอบการจับแล้วศาลอาจมีคำสั่ง

๑. มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล

๒. ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจฯ หรือสถานที่อื่น ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและที่ศาลเห็นสมควร

๓. ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่น แยกเป็น ๒ กรณี

๓.๑ กรณีเป็นเยาวชนมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น

๓.๒ กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว

การแจ้งข้อกล่าวหาและการสอบปากคำเด็กและเยาวชน

ในการสอบสวนเด็กและเยาวชน ให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ โดยคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ละราย และบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนด้วยก็ได้

การยื่นฟ้องและผิดฟ้องเด็กหรือเยาวชน

๑. พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีต่อศาลภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับหรือมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน

๒. ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ หากฟ้องไม่ทันตามข้อ ๑ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอผิดฟ้องต่อศาลได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๑๕ วัน

๓. ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ และฟ้องไม่ทันตามข้อ ๑ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอผิดฟ้อง

ต่อศาลได้ไม่เกิน ๔ ครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๑๕ วัน โดยในครั้งที่ ๓ และ ๔ ศาลจะต้องทำการไต่สวนพยานจนเป็นที่พอใจว่ามีเหตุจำเป็นจึงจะมีคำสั่งอนุญาตได้

ในการพิจารณาคำร้องขอคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนทุกครั้งจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วยเพื่อ
แถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยาน ถ้าไม่มีที่ปรึกษากฎหมายศาลจะแต่งตั้งให้